

35-lecie Zbrodni Lubieńskiej

35-lecie Zbrodni Lubieńskiej

Muzeum Historyczne w Lubinie

Lubin 2022

35-lecie Zbrodni Lubińskiej

5		Wstęp
8		Zginęli tak, jak ginie się na wojnie
14		Tam, gdzie rodziła się Solidarność – zjazd Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”
18		Stali po dobrej stronie – lista odznaczonych przez Prezesa IPN
22		Droga znaczone męczeństwem i krwią – złożenie kwiatów na grobach zastrzelonych manifestantów
24		Ofiary nieprawości milczą, a jednak wołają – uroczysta msza św. w kościele pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Lubinie
58		„Chcieli wolności osobistej i chcieli wolności państwowej” – lista odznaczonych przez Prezydenta RP
64		Wystąpienie Prezydenta RP Andrzeja Dudy podczas obchodów 35. rocznicy Zbrodni Lubińskiej
82		Wystawy towarzyszące obchodom 35. rocznicy Zbrodni Lubińskiej
88		„Lecz ludzi dobrej woli jest więcej” – Wielki Koncert Wolności
100		Moneta okolicznościowa – 35. rocznica zrywu antykomunistycznego w Lubinie
104		Zakończenie
107		Publikacje
111		Autorzy fotografii

Robert Raczyński

Prezydent Miasta Lubina

31 sierpnia 1982

Obchody 35-lecia Zbrodni Lubińskiej

Niniejsze wydawnictwo stanowi podsumowanie ponad dziesięcioletnich starań, o to by w świadomości społecznej ugruntowało się przekonanie, że w Lubinie miało miejsce jedno z najbardziej istotnych zdarzeń stanu wojennego. Miasto i jego mieszkańcy, pokazujący już w roku 1981 swoją niezależność i poczucie wolności, musieli być ukarani przy najbliższej nadarzającej się okazji. Taką okazją była rocznica porozumień sierpniowych.

Niezmiernie miło mi, iż w hołdzie mieszkańcom Lubina a także Zagłębiu Miedziowemu nasze miasto odwiedził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda z ministrami swojego gabinetu oraz Prezes Rady Ministrów Beata Szydło wraz z przedstawicielami rządu.

*Kolejna ważna rocznica, kolejna wizyta najważniejszych osób w państwie,
kolejna publikacja dokumentująca obchody, tym razem 35-lecia Zbrodni Lubińskiej.
Zapraszam do lektury.*

LUBIN

31 SIERPNIA'82

Zginęli tak, jak się ginie na wojnie

Obchody 35-lecia Zbrodni Lubińskiej

Wydarzenia, zbrodnia, wojna... Czas pomaga nazywać rzeczy po imieniu. Nazywać je właściwie. Mówić o nich prawdę. Po tym jak 31 sierpnia 1982 roku funkcjonariusze ZOMO zastrzelili w Lubinie trzech uczestników pokojowej manifestacji, przez wiele lat władza komunistyczna próbowała udawać, że nic się nie stało. Szybko jednak stało się jasne, że mieszkańcy miasta nie zapomną ani nazwisk ofiar, ani tego, kto odebrał im życie. Skoro nie dało się zmusić ludzi do milczenia, komuniści przyjęli inną strategię – słowami postanowili minimalizować rozmiar tragedii. Jeśli więc już musieli coś mówić, mówili enigmatycznie o „wydarzeniach lubińskich”.

Czas jednak działa na korzyść tych, którzy oddali życie w słusznej sprawie, którzy za wolność i prawdę zapłacili najwyższą cenę. Dokładnie 25 lat po śmierci Michała Adamowicza, Mieczysława Poźniaka i Andrzeja Trajkowskiego, ówczesni Prezydent RP Lech Kaczyński i premier Jarosław Kaczyński na forum mówili głośno o Zbrodni Lubińskiej. Podkreślali, że to jest właściwe słowo.

Ułynęło kolejne 10 lat. Obecny Prezydent RP, który 31 sierpnia 2017 roku przyjechał do Lubina oddać hołd zabitym i podziękować żyjącym opozycjonistom, również nie ma wątpliwości, że w Lubinie władza komunistyczna

dopuściła się zbrodni. Mówiąc o śmierci manifestantów, prezydent Andrzej Duda powiedział:

– Tutaj, w Lubinie, robotnicy zginęli za tamten sierpień 1980 roku. Zginęli za tę wolność, która została wtedy częściowo wywalczona, której właściwie przedsmak udało się przez nieco ponad rok poczuć. Zginęli od kul – zginęli, tak jak się ginie na wojnie. Zginęli, tak jak ci, którzy polegali bezbronni w Powstaniu Warszawskim, bo mimo że broni nie mieli, chcieli wolnej Polski. Chcieli wolności osobistej i chcieli wolności państwowej.

W przemówieniu wygłoszonym w 35. rocznicę Zbrodni Lubińskiej w miejscu, gdzie milicjanci strzelali do robotników, prezydent Polski odniósł się też do kwestii języka, jakim należy mówić o pamiętnym lubińskim Sierpniu '82.

– Wielu historyków, badając Zbrodnię Lubińską – jak to niezwykle trafnie nazywamy, bo przecież zbrodnią jest strzelać do bezbronných ludzi, bo jest zbrodnią bezbronných ludzi mordować – podkreśla, że to był właśnie koniec władzy ludowej, że to właśnie Zbrodnia Lubińska była końcem PRL-u – mówił Andrzej Duda.

Czas leczy rany, pomaga nazywać rzeczy po imieniu...

fot. Krzysztof Raczkowiak

Tam, gdzie rodziła się Solidarność

Lubin, środa, 30 sierpnia 2017 r.

Dzień przed 35. rocznicą Zbrodni Lubińskiej do miasta, gdzie w 1982 roku funkcjonariusze ZOMO strzelali do robotników protestujących w obronie wolności, zjechali członkowie Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Piotr Duda, przewodniczący związku, wyjaśniał, że zarząd stara się organizować posiedzenia Komisji w miejscach, gdzie rodziła się Solidarność. A Lubin bez wątplenia do takich miejsc należy. To w tym mieście 31 sierpnia 1982 roku w drugą rocznicę podpisania porozumień sierpniowych, mieszkańcy wyszli na ulice, by pokojowo zmanifestować przeciwko stanowi wojennemu. Tego dnia podobnych manifestacji w całej Polsce było wiele, ale tylko w Lubinie władza komunistyczna zdecydowała się strzelać do bezbronných ludzi. Zginęli wtedy trzech górniczy: Michał Adamowicz, Mieczysław Poźniak i Andrzej Trajkowski, a wiele osób zostało rannych. Pamięć o tamtej zbrodni Solidarność uważa za swój obowiązek.

– Nie wyobrażam sobie, żeby nas tu nie było. To ważne, żebyśmy pamiętali i wspominali ludzi, którzy oddali swoje życie na pokojowej manifestacji – mówił w Lubinie Piotr Duda, przewodniczący NSZZ „Solidarność”. Przyznał, że wciąż za mało słyszy się o Zbrodni Lubińskiej, dlatego tym bardziej cenne są takie okazje, jak rocznice, gdy o tym, co stało się w Lubinie, mówi cała Polska.

Bogdan Orłowski, przewodniczący Zarządu Regionu Zagłębie Miedziowe NSZZ „Solidarność”, stwierdził, że Lubin 1982 jest jednym z polskich przy-

stanków na drodze do wolności. Podczas posiedzenia 30 sierpnia 2017 roku Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” przyjęła stanowisko w sprawie Zbrodni Lubińskiej. Oto jego treść:

„31 sierpnia 1982 roku, mieszkańcy Lubina wyszli na ulice swego miasta, aby uczcić drugą rocznicę powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” i zaprotestować przeciw wprowadzeniu stanu wojennego. Pokojowa manifestacja spotkała się z brutalną akcją milicji i ZOMO. Od kul zginęli wówczas Michał Adamowicz, Mieczysław Poźniak i Andrzej Trajkowski, a kilkanaście osób zostało rannych.

Dziś w przededniu 35. rocznicy tej zbrodni Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” składa hołd wszystkim, którzy w tamtym czasie odważyli się, nie bacząc na zagrożenie, stanąć w obronie internowanych, w obronie zdelegalizowanego Związku, w obronie wartości, które ten Związek reprezentuje.

Żyjąc dziś w wolnym i suwerennym kraju winni jesteśmy wdzięczność i pamięć ofiarom wszystkich dramatycznych wydarzeń sprzed 1989 roku. To ich poświęcenie zbudowało fundament niepodległej Ojczyzny. Nigdy o nich nie zapomnimy!

Cześć i chwała bohaterom”.

W Lubinie spotkali się
związkowcy z całej Polski

Przewodniczący Zarządu Regionu Zagłębie Miedziowe
NSZZ „Solidarność” Bogdan Orłowski (z lewej) i prezydent
Lubina Robert Raczyński

RZECZPOSPOLITA POLSKA

LEGITYMACJA

Nr 375-2017-12

Warszawa
dnia 2 sierpnia 2017 r.

POSTANOWIENIEM
z dnia 2 sierpnia 2017 r.

Pan Mirosław Józef
MŁODECKI

odznaczony został

**KRZYŻEM
WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI**

PREZYDENT
RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda
Andrzej Duda

POSTANOWIENIEM
z dnia 2 sierpnia 2017 r.

Pan Adam Stanisław
MYRDA

odznaczony został

**KRZYŻEM
WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI**

PREZYDENT
RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda
Andrzej Duda

POSTANOWIENIEM
z dnia 2 sierpnia 2017 r.

Pan Robert
WACZYŃSKI

odznaczony został

**KRZYŻEM
WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI**

PREZYDENT
RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda
Andrzej Duda

POSTANOWIENIEM
z dnia 2 sierpnia 2017 r.

Pan Andrzej
BARA

odznaczony został

**KRZYŻEM
WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI**

PREZYDENT
RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda
Andrzej Duda

Stali po dobrej stronie

Lubin, środa, 30 sierpnia 2017 r.

Odnaczeni Krzyżem Wolności i Solidarności:

Przy okazji obchodów 35. rocznicy Zbrodni Lubieńskiej Jarosław Szarek, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, wręczył Krzyże Wolności i Solidarności lubinianom zaangażowanym w walkę o wolność. Odnaczenie przyznawane jest przez Prezydenta RP osobom, które w latach 1956–1989 walczyły z systemem komunistycznym.

Prezes IPN powiedział, że Lubin jest dowodem na to, jak w tamtych czasach władza traktowała Solidarność. Tak jak w Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek”, w Lubinie strzelano do robotników.

– Krzyżem Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej honoruje wszystkich tych, dzięki którym dzisiaj żyjemy w wolnej i niepodległej Polsce – dodał prezes Instytutu Pamięci Narodowej.

Szymon Kanigowski

Zbigniew Korczowski

Tadeusz Józef Madziarczyk

Mirostaw Młodecki

Adam Myrda

Robert Raczyński

Aniela Sakwa

Jan Sugalski (pośmiertnie)

Wojciech Swakoń

Jan Zdzisław Tabor

Krystyna Zawadzka

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Ż WOL
OLIDAR

Prezydent Lubina Robert Raczyński
odbiera odznaczenie

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej Jarosław Szarek
przypina odznaczenie śp. Adamowi Myrdzie, staroście
lubińskiemu

Mirosław Młodecki, opozycjonista z Lubina, przyjmuje Krzyż Wolności i Solidarności z rąk Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej Jarosława Szarka

Drogaznaczona męczeństwem i krwią

Lubin, czwartek, 31 sierpnia 2017 r.

Uroczystości związane z 35. rocznicą Zbrodni Lubińskiej odbyły się 31 sierpnia 2017 roku w Lubinie. Rano, przed rozpoczęciem oficjalnych obchodów, premier Beata Szydło odwiedziła lubiński cmentarz, gdzie znajdują się groby zastrzelonych manifestantów Michała Adamowicza i Andrzeja Trajkowskiego. Mieczysław Poźniak, trzecia z ofiar Sierpnia '82, został pochowany w Orzeszkowie.

Prezes Rady Ministrów, a także posłanka Elżbieta Witek, przewodniczący Solidarności Piotr Duda, szef Solidarności Zagłębia Miedziowego Bogdan Orłowski, harcerze, górnicy i – przede wszystkim – rodziny zamordowanych górników zebrali się przy ich grobach, by złożyć kwiaty i zapalić znicze.

– Polska droga do wolności bardzo często była wyboista,znaczona męczeństwem i krwią, ale była drogą zwycięską. Dzięki ludziom, którzy poświęcili swoje życie, dzisiaj polskie państwo jest państwem wolnym, suwerennym, demokratycznym – powiedziała szefowa rządu kilkanaście minut później

przed kościołem Matki Bożej Częstochowskiej w Lubinie, gdzie biskup legnicki Zbigniew Kiernikowski odprawił mszę św. w intencji zabitych.

Beata Szydło dodała, że naród polski jest dumny i może szczycić się wolnością, dając też przykład innym państwom, w jaki sposób solidarność nie tylko wiąże się z odzyskiwaniem wolności, ale w jaki sposób powinna nas łączyć.

– Dzięki polskiemu przykładowi państwa Europy Środkowo-Wschodniej również podjęły to wielkie wyzwanie. Państwa, które były gnębione przez reżim komunistyczny, za naszym przykładem dołączyły do państw demokratycznych. Dzisiaj jesteśmy w Unii Europejskiej, jesteśmy państwem demokratycznym, wolnym i suwerennym. To jest niezbywalna, wielka wartość, o którą cały czas musimy się troszczyć – podkreśliła premier. – Musimy pamiętać, że wolność to solidarność. Musimy też dbać, by jej nam nie zabrakło. Dzisiaj również bardzo nam potrzeba solidarności, a takie dni jak ten mają przypominać o naszej historii.

Ofiary nieprawości milczą, a jednak wołają

Od wielu lat co roku 31 sierpnia w Lubinie odprowadzana jest msza św. w intencji trzech zastrzelonych przez ZOMO mieszkańców miasta. Tak też było 31 sierpnia 2017 roku. Tradycyjnie oficjalne obchody rocznicy Zbrodni Lubińskiej rozpoczęły się od nabożeństwa. Tym razem biskup legnicki Zbigniew Kiernikowski odprawił mszę św. w kościele pw. Matki Bożej Częstochowskiej. Wzięli w niej udział m.in. prezydent Andrzej Duda, premier Beata Szydło, szef resortu obrony narodowej Antoni Macierewicz, przewodniczący Solidarności Piotr Duda, prezes IPN Jarosław Szarek, prezydent Lubina Robert Raczyński, starosta lubiński Adam Myrda, a także rodziny Michała Adamowicza, Mieczysława Poźniaka i Andrzeja Trajkowskiego oraz wielu lubinian.

W homilii bp Kiernikowski powiedział m.in.:

– Te ofiary Zbrodni Lubińskiej, ofiary wszystkich nieprawości, gdziekolwiek by się one działy, te ofiary, jak mamy napisane na pomniku, milczą, a jednak wołają – mówił ordynariusz legnicki. – Te ofiary, to milczenie, to wołanie najbardziej scala się, jednoczy się w jednym imieniu – Jezusa.

Po mszy św. uczestnicy obchodów przeszli w kierunku Wzgórza Zamkowego, gdzie zaplanowano przemówienia i apel poległych. Po drodze zaproszeni goście złożyli kwiaty pod pomnikami przy ul. Mikołaja Koper-

Lubin, czwartek, 31 sierpnia 2017 r.

nika oraz w alei Kasztanowej. Obejrzel też dwie wystawy. Pierwsza ekspozycja plenerowa, znajdująca się na dziedzińcu Wzgórza Zamkowego, zatytułowana *25-lecie Zbrodni Lubińskiej*, przedstawiała fotorelację z obchodów rocznicy Zbrodni Lubińskiej w 2007 roku. Udział w uroczystościach wzięli wtedy ówczesny Prezydent RP Lech Kaczyński. Druga wystawa, w Galerii Zamkowej, z rozmachem i w sposób nowoczesny oddała klimat panujący na ulicach Lubina pamiętnego 31 sierpnia 1982 roku. Składały się na nią między innymi fotografie Krzysztofa Raczkowiaka dokumentujące przebieg wydarzeń sprzed 35 lat. Prezentowane były też nagrania z rekonstrukcji historycznej oraz wspomnienia osób, które brały udział w tamtej dramatycznej manifestacji.

Główne uroczystości odbyły się przy pomniku Pamięci Ofiar Lubina '82. Zebranych na Wzgórzu Zamkowym przywitał prezydent miasta Robert Raczyński. Dziękował wszystkim za obecność i pamięć o tragicznych wydarzeniach.

– Chciałem serdecznie powitać tych, którzy nie byli tutaj 35 lat temu, dlatego że się jeszcze nie urodzili, ale znaleźli czas i postanowili tutaj przyjść i podziękować tym, którzy wtedy byli i wywalczyli dla nas niepodległość i wolność – powiedział władarz Lubina.

Od lewej: prezydent Lubina Robert Raczynski, minister obrony narodowej Antoni Macierewicz, premier Beata Szydło, prezydent Polski Andrzej Duda i przewodniczący Solidarności Piotr Duda

Złożenie darów podczas mszy św.

Prezydent Andrzej Duda i minister Antoni Macierewicz po wyjściu z kościoła pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Lublinie

Prezydent Andrzej Duda i przewodniczący Solidarności Piotr Duda oglądali wystawę plenerową 25-lecia Zbrodni Lublińskiej

Andrzej Duda ogląda okolicznościową monetę, wydaną przez Narodowy Bank Polski z okazji 35-lecia Zbrodni Lubieńskiej

Zwiedzanie wystawy poświęconej okolicznościom
zbrodni lubińskiej z 31 sierpnia 1982 roku
było dla mnie poruszającym przeżyciem.

Składam hołd pamięci zabitych i rannych podczas
pacyfikacji lubińskiej manifestacji przez siły milicyjne.

Dziękuję pracownikom Muzeum Historycznego w Lubinie
za pielęgnowanie pamięci o tragedii sprzed 35 lat.

Cieszę się, że zachowują również Państwo wspomnienie
o niezłomnym i wygłoszonym tutaj przesłaniu śp. Prezydenta RP

Lecha Kaczyńskiego w 25 rocznicę zbrodni lubińskiej.
Rzeczpospolita zawsze będzie pamiętać i czcić dzielność i odwagę
tych, którzy oddali życie za ideały „Solidarności”
i naszą, dzisiejszą, wolność.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Premier Beata Szydło kłania się przed sztandarem

Prezydent Andrzej Duda kłania się przed sztandarem

Zebranych przywitali prezydent Lubina Robert Raczyński i szef Solidarności w Zagłębiu Miedziowym Bogdan Orłowski

„Chcieli wolności osobistej i chcieli wolności państwowej”

Lubin, czwartek, 31 sierpnia 2017 r.

Podczas uroczystości z okazji 35. rocznicy Zbrodni Lubińskiej prezydent Andrzej Duda wręczył 12 osobom odznaczenia państwowe. Postanowieniami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczeni zostali:

KRZYŻEM OFICERSKIM ORDERU ODRODZENIA POLSKI

– za wybitne zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy zawodowej i społecznej

*Zofia Jaszcza
Franciszek Kamiński
Tadeusz Madziarczyk
Aniela Sakwa
Jan Zięba*

KRZYŻEM KAWALERSKIM ORDERU ODRODZENIA POLSKI

– za wybitne zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy zawodowej i społecznej

*Józef Czyczerski
Kazimierz Żołnierz
Tadeusz Trziszka*

– za wybitne zasługi we wspieraniu przemian demokratycznych w Polsce, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy duszpasterskiej i społecznej

*ksiądz Marian Kopko
ksiądz Wiesław Migdał*

ZŁOTYM KRZYŻEM ZASŁUGI

– za zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy zawodowej i społecznej

Marianna Żabińska

SREBRNYM KRZYŻEM ZASŁUGI

– za zasługi w działalności związkowej

Piotr Kaczorek

Odznaczeni opozycjoniści przyjmują Krzyże Zasługi od Prezydenta RP

Wystąpienie Prezydenta RP Andrzeja Dudy podczas obchodów 35. rocznicy Zbrodni Lubieńskiej

Lubin, czwartek, 31 sierpnia 2017 r.

Czcigodni Najbliżsi Pomordowanych, Poległych Robotników,
Wielce Szanowna Pani Premier, Szanowni Państwo Ministrowie,
Szanowni Państwo Posłowie, Senatorowie, Ekscelencjo, Księżę Biskupie,
Wielce Szanowny Panie Przewodniczący Niezależnego Samorządnego Związku
Zawodowego „Solidarność”, Przewodniczący Komisji Krajowej,
Szanowni Panowie Przewodniczący, Szanowny Panie Prezesie,
Szanowny Panie Generale, Wszyscy Dostojni Zebrani Goście,
Drodzy Mieszkańcy Lubina, Drodzy Rodacy!

To dla mnie bardzo poruszający i wzruszający dzień – w tę 35. rocznicę Zbrodni
Lubińskiej jestem tutaj z Wami w Lubinie, tak jak kiedyś, ponad dwa lata temu,
zapraszaliście mnie, gdy składałem kwiaty pod tym pomnikiem razem z Panią
Premier, która wtedy była szefową sztabu wyborczego kandydata na prezy-
denta. Tylko w dwóch miejscach w Polsce można tak naprawdę równoprawnie
obchodzić rocznicę powstania Solidarności – efekt wielkich porozumień gdań-
skich 1980 roku tamtego pamiętnego 31 sierpnia: to właśnie Gdańsk – sala
BHP Stoczni Gdańskiej – i tu, w Lubinie.

Dlaczego? Dlatego że tutaj, w Lubinie, robotnicy zginęli za tamten Sierpień
1980 roku. Zginęli za tę wolność, która została wtedy częściowo wywalczona,
której właściwie przedsmak udało się przez nieco ponad rok poczuć. Zginęli od
kul – zginęli, tak jak się ginie na wojnie. Zginęli, tak jak ci, którzy polegli bez-
bronni w Powstaniu Warszawskim, bo mimo że broni nie mieli, chcieli wolnej
Polski. Chcieli wolności osobistej i chcieli wolności państwowej. Dlatego wła-
śnie tu wtedy byli, protestując razem z innymi mieszkańcami Lubina przeciwko
stanowi wojennemu, przeciwko odebraniu wolności, przeciwko państwu, które
nie jest państwem suwerennym, bo jest uzależnione od wielkiego sowieckiego
mocarstwa, przeciwko narzuconej sowieckiej władzy, która rzeczywiście nie
pochodziła z żadnych prawdziwych demokratycznych wyborów. Nie bali się tu
być, nie bali się protestować, mimo że zaczęły świzzczeć kule.

Wiele razy zadawano pytanie: dlaczego? Jednoznacznej odpowiedzi do dzisiaj
nie ustalono. Dlaczego milicja, ZOMO otwarły wtedy ogień do robotników, do
ludzi? Oczywiście było ustawodawstwo stanu wojennego, oczywiście były róż-
ne tajne wytyczne, rozkazy, które wtedy wydawano. Ale dlaczego akurat tutaj,

w Lubinie? Przecież w wielu miastach odbywały się wtedy protesty. Przecież były takie miasta, gdzie te protesty były większe, bardziej masowe niż tu, w Lubinie. A jednak to tutaj otwarto ogień.

Może dlatego że władza ludowa budowała Lubin jako wzór socjalistycznego miasta? Bo przecież odkąd odkryto tutaj miedź, kilkudziesięciokrotnie zwiększyła się liczba mieszkańców Lubina. Przecież tu wtedy, w latach 50., mieszkało niecałe 6 tys. osób, a w 1982 roku – ponad 70 tys.: w większości młodych ludzi, sprawnych, zdolnych do pracy, najczęściej dobrze wykwalifikowanych – inżynierów, techników, potrzebnych do wydobycia miedzi, do jej wytopu, do jej przetwarzania, potrzebnych do pracy w laboratoriach. To właśnie oni wyszli wtedy na ulice Lubina – to oni wyszli protestować, bo mieli pełną świadomość, co to znaczy wolne i niewolne państwo, jaka jest różnica w jakości życia: być człowiekiem wolnym i nie być człowiekiem wolnym, być obywatelem wolnego państwa i być obywatelem państwa zniewolonego.

Bo oni wtedy już doskonale rozumieli, co to znaczy „wspólnota”. Zobaczyli ją, gdy trzy lata wcześniej do Polski przyjechał Ojciec Święty Jan Paweł II i spotkał się z milionami Polaków. Zobaczyli ją rok później, w 1980 roku, gdy powstała Solidarność, gdy – właściwie można powiedzieć – cały naród stanął razem i stworzył 10-milionowy ruch robotniczy, społeczny, ale przede wszystkim ruch obywatelski, bo zrzeszający wszystkie warstwy polskiego społeczeństwa: od robotnika aż do najbardziej wykształconego inteligenta, profesora.

I oni też czuli się częścią tej wspólnoty. A naprzeciwko tej wspólnoty stała – jak wspominałem – narzucona władza, która siebie mieniła władzą ludową, władzą robotników, którą w rzeczywistości – jak wszyscy dobrze wiemy – nie była.

Wielu historyków, badając zbrodnię lubińską – jak to niezwykle trafnie nazywamy, bo przecież zbrodnią jest strzelać do bezbronnych ludzi, bo jest zbrodnią bezbronnych ludzi mordować – podkreśla, że to był właśnie koniec władzy ludowej, że to właśnie zbrodnia lubińska była końcem PRL-u. Dlaczego? Dlatego że Wy – i mówiąc do tych młodych, których jeszcze wtedy nie było na świecie – i dlatego że Wasi rodzice wyszli 31 sierpnia na ulice Lubina i nie ugięli się pod kulami, a potem jeszcze więcej wyszło ich 1 września, mimo że wszyscy już w Lubinie wiedzieli, że milicja tu zabija – jeszcze więcej ich wyszło po to, żeby pokazać, że wspólnota Lubina, że wspólnota Polaków jest razem przeciwko władzy pseudoludowej. Że ta władza nie ma żadnej legitymacji – i to był właśnie jej koniec. Kule nie były w stanie dać legitymacji tej władzy i nie były w stanie zastraszyć Polaków – nie były w stanie zastraszyć lubinian.

I za to wszyscy Polacy głęboko chylą dzisiaj czoła przed tymi, którzy polegli, przed ich najbliższymi, ale także przed wszystkimi bohaterami tamtych dni tutaj, w Lubinie. A bohaterem był każdy, kto stanął wtedy z podniesionym czołem. A stanęły Was tysiące. Jestem Wam za to głęboko wdzięczny, bo można chyba śmiało powiedzieć, że tamtego dnia – 35 lat temu – Lubin krwią podpisał porozumienia sierpniowe i przez krew zrobił wielki krok ku wolnej Polsce, w której wszyscy dzisiaj żyjemy. Ta wolna Polska moimi ustami – ustami Prezydenta Rzeczypospolitej – wyraża Wam dzisiaj głęboką wdzięczność.

Cześć i chwała bohaterom, wieczna pamięć poległym!

Niech żyje wolna Rzeczpospolita!

Szczęść Boże.

Szef MON Antoni Macierewicz złożył wieniec pod pomnikiem Pamięci Ofiar Lubina '82

Prezydent Lubina Robert Raczynski złożył wieniec pod pomnikiem Pamięci Ofiar Lubina '82

Śp. mjr Zygmunt Pękała wita się z prezydentem Andrzejem Dudą, na pamiątkowym zdjęciu – Zespół Gwarkowie

WYSTAWA

Zbrodnia Lubińska

Organizator: Ośrodek Kultury „Wzgórze Zamkowe”
Miejsce: Galeria Zamkowa w Lubinie

Z okazji 35. rocznicy tragicznych wydarzeń z 31 sierpnia 1982 Ośrodek Kultury „Wzgórze Zamkowe” wraz z Muzeum Historycznym w Lubinie oraz Stowarzyszeniem „Lubin i okolice” przygotowało wystawę historyczną *Zbrodnia Lubińska*. Składały się na nią m.in. fotografie Krzysztofa Raczkowiaka dokumentujące wydarzenia, nagrania z rekonstrukcji oraz wspomnienia osób, które brały udział w wydarzeniu. Wystawa zrealizowana została z wykorzystaniem tradycyjnych form wystawienniczych oraz nowoczesnych rozwiązań multimedialnych. Akcentem były wielkoformatowe wydruki historycznych fotografii. Przygotowanie ekspozycji wsparł KGHM Polska Miedź SA, który zawsze angażuje się w ważne wydarzenia społeczności lokalnej.

WYSTAWA

Zbrodnia Lubińska 1982. Śmierć w rocznicę sierpnia

Organizator: Instytut Pamięci Narodowej

Miejsce: park Wrocławski w Lubinie

Plenerową ekspozycję *Zbrodnia lubińska 1982. Śmierć w rocznicę sierpnia* przygotowało Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięci Narodowej. Prezentowane na niej materiały dotyczyły głównie tego, co wydarzyło się w Lubinie 31 sierpnia 1982, w tym najbardziej przejmujące zdjęcie zrobione przez nieżyjącego już Krzysztofa Raczkowiaka, który uchwycił moment, gdy pięciu mężczyzn biegnie, trzymając umierającego Michała Adamowicza. Były także tablice poświęcone stanowi wojennemu, ponieważ wystawę tę skierowano przede wszystkim do młodego pokolenia. IPN wydał też specjalną broszurę edukacyjną na temat wydarzeń sprzed 35 lat, która dzięki pomocy władz Lubina i Solidarności trafiła do szkół w Zagłębiu Miedziowym.

Poświęconą Zbrodni Lubińskiej wystawę plenerową przygotowaną przez Instytut Pamięci Narodowej można było oglądać w parku Wrocławskim

WYSTAWA

Zbrodnia Lubińska. Lubin, 31 sierpnia 1982

Organizator: Muzeum Historyczne w Lubinie

Miejsce: deptak przy kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lubinie

Wystawa plenerowa *Zbrodnia Lubińska. Lubin, 31 sierpnia 1982* przedstawiała relację z tragicznych wydarzeń, do których doszło 35 lat temu. Zawierała przede wszystkim fotografie autorstwa nieżyjącego już Krzysztofa Raczkowiaka, który uwiecznił przebieg pokojowej manifestacji, która przerodziła się w masaker. Raczkowiak był wówczas reporterem tygodnika „Konkrety”. Idąc na manifestację, nie spodziewał się, że zrobi najważniejsze w swoim życiu, historyczne fotografie. Ekspozycja prezentowała zarówno zdjęcia relacjonujące to, co działo się w Lubinie po południu 31 sierpnia i 1 września 1982 roku. Pokazywała także archiwalne materiały milicyjne i sądowe, relacje świadków, rekonstrukcje wydarzeń itp.

WYSTAWA

25-lecie Zbrodni Lubińskiej

Organizator: Ośrodek Kultury „Wzgórze Zamkowe”

Miejsce: dziedziniec Ośrodka Kultury „Wzgórze Zamkowe” w Lubinie

Wystawa 25-lecie Zbrodni Lubińskiej, znajdująca się na dziedzińcu Wzgórze Zamkowego, przedstawiała fotorelację z obchodów rocznicy tragedii, do której doszło 31 sierpnia 1982 roku. Na ekspozycję plenerową składały się 24 plansze, które dokumentują wizytę w Lubinie najważniejszych władz państwowych i kościelnych na czele z ówczesnym Prezydentem RP Lechem Kaczyńskim i Prymasem Polski kard. Józefem Glempem. Pierwszych dwanaście poświęconych zostało części oficjalnej obchodów, które stanowiły kanwę uroczystości. Kolejne prezentują fotografie z koncertów muzycznych odbywających się w ramach projektu „Muzyka z Oblężonego Miasta”. Wystawa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców miasta.

LUBIN

31 SIERPNIA'82

WIELKI KONCERT WOLNOSCI

ZBROD尼亚
LUBINSKA

31
sierpnia
Lublin

82

„Lecz ludzi dobrej woli jest więcej”

Lubin, czwartek, 31 sierpnia 2017 r.

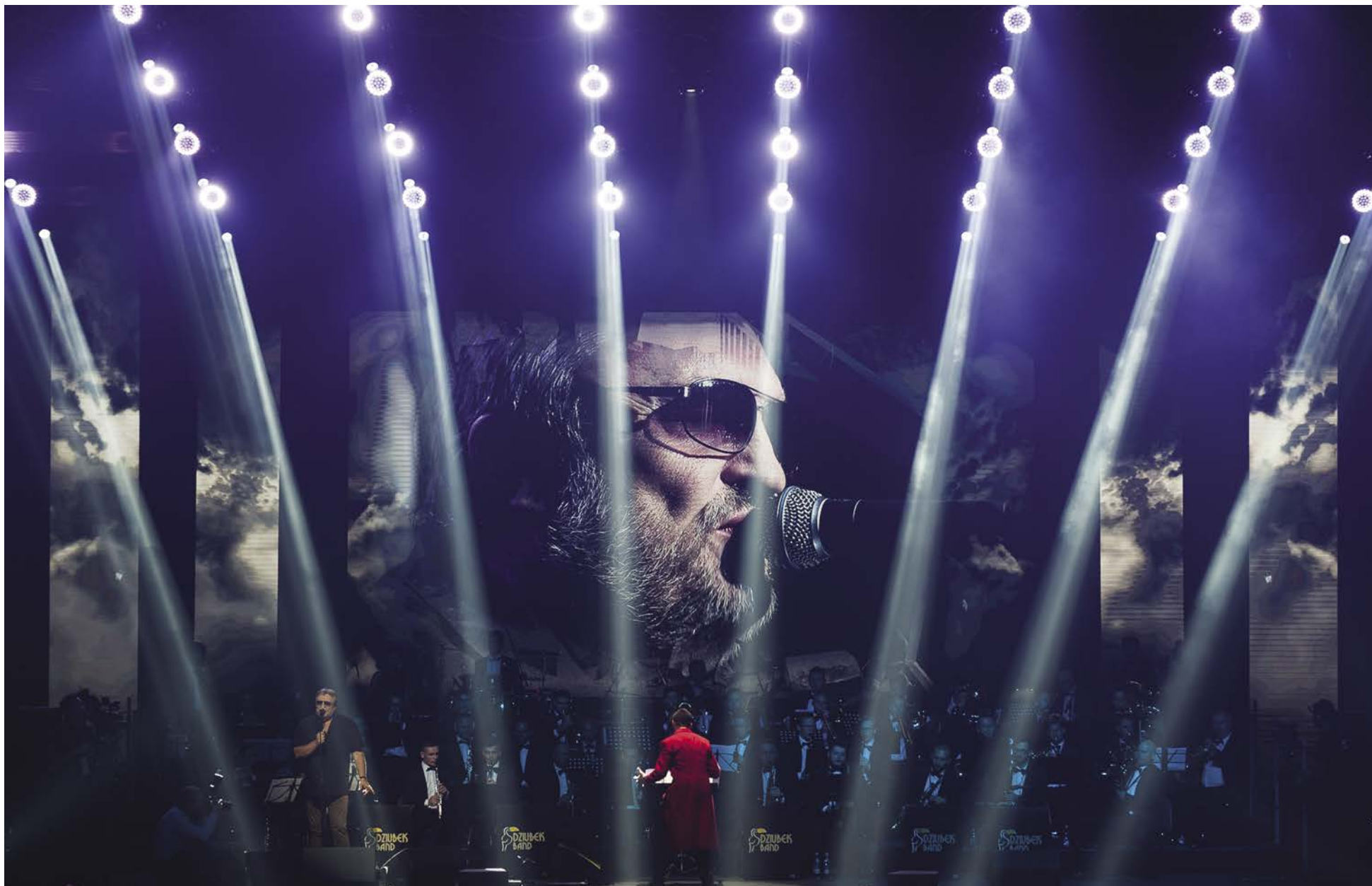
Pamięć o bohaterach, mówienie o ich odwadze wymaga właściwej oprawy. Najlepiej artystycznej. Tym, co ludzi łączy podobnie, choć niekoniecznie w ten sam sposób, są wspólne emocje takie jak duma i wdzięczność, ale też muzyka. Dlatego od lat obchodom rocznic Zbrodni Lubieńskiej towarzyszą koncerty. Po raz pierwszy wielkie muzyczne święto towarzyszyło 25. rocznicy Sierpnia '82. Lubinianie bawili się wtedy na czterodniowym festiwalu „Muzyka z Oblężonego Miasta”.

Dekadę później, 35. rocznicę Zbrodni Lubin uczcił Wielkim Koncertem Wolności. Ale zanim wieczorem na scenę w Regionalnym Centrum Sportowym weszła orkiestra Dziubek Band i czołowi polscy wokaliści, przed halą odbył się festyn rodzinny. Najmłodsi bawili się przy piosenkach Arki Noego, a także laureatów programów „The Voice of Poland” i „Szansa na Sukces”. To była jednak tylko przygrywka do prawdziwej uczty duchowej, którą lubinianom zafundowały takie gwiazdy, jak Krzysztof Cugowski, Piotr Cugowski, Kasia Kowalska, Ania Karwan i rewelacyjna orkiestra Dziubek Band.

Koncert był wyjątkowy nie tylko z powodu brawurowo wykonanych utworów z repertuaru Czesława Niemena, Marka Grechuty, zespołu Dżem i takich światowych sław, jak Leonard Cohen, grupa Pink Floyd czy Michael Jackson. Widowisko, specjalnie wyreżyserowane z okazji rocznicy, miało też wspaniałą plastyczną oprawę. Na wielkich ekranach wyświetlane były na przemian zdjęcia dokumentujące tragedię z 31 sierpnia 1982 roku i fotografie miasta z lat 80. ze zdjęciami współczesnego Lubina. Dało to znakomity efekt, pokazało, jak przeszłość i teraźniejszość mieszają się, jak aktualne życie i pamięć o historii mogą i powinny się uzupełniać. Widowisko zakończyło się przygotowanym z rozmachem pokazem muzyczno-laserowym.

Muzyce towarzyszył pokaz pamiętnych fotografii z Sierpnia '82

W repertuarze orkiestry znalazły się m.in. utwory Czesława Niemena i Leonarda Cohena

Prezydent Robert Raczyński zdradził, że o koncert Dziubek Band w Lubinie zabiegał od kilku lat

Zwieńczeniem obchodów 35-lecia Zbrodni Lubieńskiej było widowisko muzyczno-laserowe

MONETA OKOLICZNOŚCIOWA

35. rocznica zrywu antykomunistycznego w Lubinie

Galeria Zamkowa w Lubinie, 28 września 2017 r.

Narodowy Bank Polski wydał srebrną monetę okolicznościową o nominale 20 złotych, poświęconą „35. rocznicy zrywu antykomunistycznego w Lubinie”. Zaprojektowała ją Dobrochna Surajewska, rzeźbiarka specjalizująca się w tworzeniu monet i medali. Moneta została wydana w 15 tys. egzemplarzach. Wykonana jest ze srebra o próbie 925, waży 28,28 g. Jej wymiary to: 40 na 28 mm. Przedstawia zarysy trzech męskich postaci, obok których widnieją symboliczne trzy ślady po pociskach, szarfa oraz dwa goździki leżące na bruku. Na awersie monety znajduje się biało-czerwona szarfa na tle sylwetek trzech mężczyzn, symbolizujących ofiary wydarzeń w Lubinie.

Dyrektor Oddziału Okręgowego NBP Jan Szuba podczas prezentacji monety okolicznościowej, wydanej z okazji 35-lecia Zbrodni Lubińskiej

LUBIN

31 SIERPNIA'82

dr Marek Zawadka

Dyrektor Muzeum Historycznego w Lubinie

31 sierpnia 1982

Obchody 35-lecia Zbrodni Lubieńskiej

Obchody 35-lecia Zbrodni Lubieńskiej to rezultat zespołowej pracy jednostek organizacyjnych miasta Lubina oraz dużego zaangażowania pracujących tam osób: Urzędu Miejskiego w Lubinie, Regionalnego Centrum Sportowego, Centrum Kultury „Muza”, Centrum Edukacji Przyrodniczej, Ośrodka Kultury „Wzgórze Zamkowe” oraz Muzeum Historycznego w Lubinie.

Podjęte działania to hołd jaki składamy i jaki jesteśmy winni mieszkańcom Lubina i okolic, którzy mieszkali tu w pierwszych latach 80. XX wieku.

Krzysztof Raczkowiak. *Fotografie – Lubin 31 VIII 1982*, ISBN 978-83-87104-47-7, Lubin 2007

25-lecie Zbrodni Lubińskiej, ISBN 978-83-87695-78-1, Lubin 2017

35-lecie Zbrodni Lubińskiej, ISBN 978-83-66575-26-7, Lubin 2022

Zbrodnia Lubińska 1982. Dokumenty, t. 2: Dochodzenie do prawdy,
cz. 1: *Bezpieczne przekraczanie progu sierpniowego*,
ISBN 978-83-88178-64-1, Wrocław 2008

Zbrodnia Lubińska 1982. Dokumenty, t. 2: Dochodzenie do prawdy,
cz. 2: *Kiedy opadł gaz łzawiący*, ISBN 978-88178-73-3, Wrocław 2008

Zbrodnia Lubińska 1982. Dokumenty, t. 2: Dochodzenie do prawdy,
cz. 3: *W drodze do raportu*, ISBN 978-83-88178-74-0, Wrocław 2008

Zbrodnia Lubińska 1982. Dokumenty, t. 2: Dochodzenie do prawdy,
cz. 4: *Materiały Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa*
Spraw Wewnętrznych, ISBN 978-83-7432-287-4, Lubin 2007

Bezpieczne przekraczanie progu sierpniowego. Lubin 31 sierpnia 1982 r.,
ISBN 978-83-876955-0-5, Lubin 2013

A Safe Crossing of the August Threshold. Lubin, 31 August 1982,
ISBN 987-83-944546-3-0, Lubin 2017

Zbrodnia Lubińska w komiksach, ISBN 978-83-948920-6-7, Lubin 2019

Zbrodnia Lubińska na kartach pocztowych, Lubin 2013

www.bibliotekamiedziowa.pl

ZBRODNIA LUBIŃSKA W BIBLIOTECIE CYFROWEJ ZAGŁĘBIA MIEDZIOWEGO

ŹRÓDŁA/AUTORZY FOTOGRAFII I MATERIAŁÓW GRAFICZNYCH

Materiały graficzne i fotografie z **archiwum Ośrodka Kultury „Wzgórze Zamkowe” w Lubinie**, strony: 2, 4, 6–7, 86–87, 102–103, 104

Fotografie autorstwa **Marioli Ankutowicz**, strony: 22

Fotografie autorstwa **Piotra Bieruty**, strona: 56

Fotografie autorstwa **Agaty Bończak**, strony: 26 (lewa), 46–47, 84–85 (lewa), 94, 98 (prawa góra), 100 (prawa)

Fotografie autorstwa **Marty Czachórskiej**, strony: 14, 16–18, 20–21

Fotografie autorstwa **Magdaleny Dziurman**, strony:

8, 10–13, 24, 28, 38 (lewa), 48, 54, 60 (prawa), 62–63 (lewa góra, prawa dół), 71, 72 (prawa),
73, 75–76, 83 (lewa dół, prawa góra), 92–93

Fotografie autorstwa **Tomasz Folty**, strony:

29–30, 32–37, 38 (prawa)–39, 40–45, 49–53, 55, 58, 60 (lewa), 61, 62–63 (lewa dół, prawa góra),
64, 66, 68–69, 70, 77–81, 82 (góra), 84–85 (prawa góra), 88, 90–91, 95–97, 98 (lewa, prawa dół), 99

Fotografie autorstwa **Małgorzaty Kiedos**, strony: 26 (prawa), 27, 31, 72 (lewa), 74, 83–84 (prawa dół)

Fotografia autorstwa **Karola Machi**, strona: 57

Fotografie autorstwa **Kamili Tworek**, strony: 82 (dół), 85 (prawa dół), 100 (lewa), 101, 106

MIASTO LUBIN

Muzeum Historyczne w Lubinie

Wydawca:

Muzeum Historyczne w Lubinie

Rynek 28

59-300 Lubin

Biblioteka Muzeum Historycznego w Lubinie – zeszyt 26

Koncepcja albumu: dr Marek Zawadka

Tekst: Agata Grzebińska

Opracowanie graficzne: Agata Bończak

Korekta techniczna: Kamila Tworek

Lubin 2022

ISBN 978-83-66574-26-7

ISBN 978-83-66574-26-7